

Jak Václav Klaus začal komunikovat se sudetskými Němci

Tomáš Dittrich

Ohlasy českých médií na 62. Sudetoněmecký den v Augsburgu (11.–12. června 2011) žel nesvědčí o vysoké informovanosti a věcnosti našich novinářů. „Dnes“ i „Lidové noviny“ psaly o Sudetoněmeckých dnech, přičemž němčina je jednoznačná: správné je jednotné číslo (jde o svatodušní neděli). Mluvčí Sudetoněmeckého krajského sdružení a europoslanec Bernd Posselt byl pro idnes „významným představitelem sudetských Němců“ (nebo v titulku dokonce jen „předákem“) atd. atd. Ještě horší bylo podávání toho, o co letos v Augsburgu šlo. Média se věnovala jen jakési přestřelce mezi prezidentem Václavem Klausem a řečníky Sudetoněmeckého dne, aniž by byl i jediný z nich pochopil podstatu věci.

Redaktor Luboš Palata, který byl na akci osobně a který napsal do pondělních Lidových novin (13. 6.) celou stránku, uvedl: „Politika tady byla až na druhém místě.“ To v žádném případě není pravda. Sudetští Němci totiž nejsou jen přátelští pijáci piva organizovaní ve stovkách zájmových organizací podle místa, odkud byli vyhnáni, ani udržovatelé dávných řemeslných a folklórních tradic. Přestože barevná atmosféra akce uchvátí, jde sudetským Němcům předně o politiku, o dialog s politickou reprezentací jejich rodné země. Dlouhodobě se jim to daří v příhraničních oblastech, ale kromě krátkého období po pádu komunismu, kdy Posselt debatoval s Klausem v rámci Občanského fóra (viděl jsem nějakou fotografii) a kdy se Václav Havel vyhnáním dočasně omluvil, vrcholní čeští politikové sudetské Němce programově přehlížejí.

Sudetští Němci naopak cílevědomě pracují na tom, aby se to změnilo, a jsou částečně úspěšní. Koncem loňského roku navštívila Česko bavorská státní delegace vedená bavorským premiérem Horstem Seehoferem. Byla to první Bavorská návštěva na nejvyšší úrovni v novodobém Česku. Přestože Bavorsko patří k největším hospodářským partnerům Česka, bavorským premiérům ani ministrům se k nám nechtělo – bez sudetských Němců. Seehofer na sudetoněmecké účasti trval a tak s ním Bernd Posselt a další krajané loni konečně přijeli.

Jde o politiku, ne o folklór

Sudetoněmecký den, to jsou hodiny politických projevů jak představitelů bavorské vlády, tak sudetských Němců. Kultura politiky je tu naprosto odlišná od toho, co známe z Česka. Tisíce posluchačů si řečnění plné zdvořilosti i vzájemného špičkování, předvolební agitace s připomínáním zásluh a úspěchů (i když volby jsou ještě daleko), ale i zápasu o budoucnost této specifické skupiny evidentně užívají.

Letos, zvláště ze Seehoferových úst, zaznělo hodně nadějí do budoucnosti. Bojím se, že „nová etapa česko-bavorských vztahů“, jak o ní mluvil bavorský premiér, neznamená pro vztah českých politiků k sudetským Němcům prakticky žádnou změnu. Čeští populisté (mezi něž v této věci rozhodně musíme započítat i Václava Klause) si se sudetskými Němci před očima národa zadat nechtějí a to, že Seehofer o sudetoněmecké problematice v prosinci mluvil s naším ministrem zahraničím Schwarzenbergem, neznamená, že na to pan ministr už nezapomněl.

Sudetští Němci ale českého prezidenta do dialogu letos přesto zatáhli – svým ironickým humorem, který také patří k místní politické kultuře. Spolkový předseda Sudetoněmeckého krajského sdružení Franz Pany ve svém sobotním uvítání před předáním Karlovy ceny (11. 6.) zmínil pokorná slova britské královny při její nedávné návštěvě Irska a doprovodil to řečnickou otázkou: „Co brání ... prezidentovi České republiky vyjádřit něco podobného na adresu vyhnaných a práva zbavených sudetských Němců?“ Někteří novináři tuto řečnickou otázku podali jako výzvu k omluvě (naopak Palata v Lidových novinách byl v tomto případě přesný), ale to v žádném případě nesedí. Ze strany Panyho šlo o provokativní humor.

Podobný humor předvedl Bernd Posselt, když ve svém sobotním projevu připomněl, že současný slovenský prezident letošní rok vyhlásil rokem „karpatských Němců“ (slovenská obdoba našich sudetských Němců). Zde Václava Klause, jemuž za dva roky končí prezidentský mandát, na dálku přímo oslovil: „Pane prezidente, máte ještě dva roky čas – vyhleďte letošek nebo příští rok rokem sudetských Němců!“ Samozřejmě že i zde jde o satirickou invektivu.

To, že mediální poradci prezidenta nedokázali tón a náboj Panyho řečnické otázky vyhodnotit a tak způsobili, že se Václav Klaus zostudil, je jedna kapitola. Je to hloupé, ale může se to stát. Nechápu ale, že si toho nevšiml žádný český novinář a že média vše brala s obřadnou vážností (zde příklady některých titulků: idnes: „Předák sudetských Němců vyzval Klause k omluvě“; www.lidovky.cz: „Klaus: sudetští Němci jsou nepoučitelní“; idnes: „... odmítl Klaus sudetskou výzvu“). Navíc byly zprávy z Augsburgu (např. na idnes) doprovázeny vysvětlováním, že po česko-německé deklaraci už omluvy nejsou na místě apod., a tak se zpravodajský server překvapivě zachoval spíše jako tiskový orgán prezidentské kanceláře.

Vzkaz českým politikům

Vyvstává otázka, proč nejvyšší vyznamenání sudetských Němců letos obdržel Rudolf Schuster, bývalý slovenský „postkomunistický“ prezident, člověk s ne zrovna čistou minulostí a ryze populistický politik, úplný opak myslitele nebo státníka typu Karla IV. Lidovým novinám Schuster v Augsburgu dokonce prozradil, že není pro rušení Benešových dekretů, i když ve svém proslovu při přijímání Karlovy ceny tuto věc pochopitelně nezmiňoval. U výběru laureáta jistě hrálo roli Schusterovo němectví (jen shodou okolností nebyla rodina jeho otce, lesního dělníka z Dolního Nedzví, po válce vyhnána spolu s ostatními), ale to hlavní byl vzkaz českým politikům. Vzkaz, že Slováci minulost ve vztahu ke svým vyhnáním Němcům do pořádku dali, když Slovenská národní rada kolektivní vinu svých německých krajanů odmítla už v roce 1991.

Bavorsko zavádí ve školách v příhraniční oblasti výuku češtiny, Sudetští Němci dál financují opravy památek v pohraničí i výměnné tábory české a německé mládeže a udílejí kulturní ceny českým umělcům a dokumentaristům, kteří se věnují tabuizovaným stránkám nedávné české historie. Jejich touha po smíření a uzdravení vztahu s jejich původní vlastí je pochopitelná, vždyť v sobě trauma ztráty domova nosí už přes 65 let. V Česku jim však kvůli populismu médií a hlavně politiků není rozuměno, ba ani se neví, o co jim ve skutečnosti jde. Majetek to opravdu není. Odškodnit se dá symbolicky, jinak než penězi. Zrušením Benešových dekretů nechtějí sudetští Němci zpátky svůj majetek, jejich představitelé jasně vědí, že něco takového dnes možné opravdu není.

To, že sudetští Němci reflektují tragiku a vinu válečné doby, se však loni podařilo sdělit i Čechům. Mluvčí Sudetoněmeckého krajského sdružení Bernd Posselt bavorského ministra školství Ludwiga Spaenleho v listopadu doprovázel na jeho oficiální návštěvě v Česku. Při té příležitosti oba politici navštívili Lidice, Terezín a Ústí nad Labem (místo jednoho z poválečných masakrů českých Němců). Na všech třech místech položili věnce. V Lidicích zhlédli dokumentární film o zničení vsi nacisty. Posselt k tomu pověděl: „Skláníme se před svými spoluobčany z Lidic a prosíme o odpuštění té části viny, kterou i my neseme.“ Tato zpráva se do našich médií dostala nezkráceně.

Vyšlo v měsíčníku Konzervativní listy, červenec-srpen 2011, str. 5 (www.konzervativnilisty.cz). Na www.go-east-mission.net vychází v listopadu 2011 se svolením.